

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

Давиденко Н.М.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Досліджено теоретичні аспекти фінансової безпеки аграрних формувань. Обґрунтовано методологічні підходи до визначення загроз фінансової безпеки аграрних формувань, що дає можливість своєчасно виявити й усунути недоліки у фінансовій діяльності і знаходити резерви поліпшення фінансового стану підприємств. Розроблено методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки, а саме через оцінку фінансового стану й визначення рівня капіталізації аграрних формувань як процесу зростання його ринкової вартості, яка визначається величиною матеріальних і нематеріальних активів, наявних та очікуваних доходів. Запропоновано концепцію формування і функціонування стану фінансової безпеки аграрних формувань в системі корпоративного управління як основи безпеки суб'єкта господарювання в умовах збереження наявного виробничого потенціалу. Концепція формування і функціонування стану фінансової безпеки аграрних формувань розроблена на основі економіко – організаційної моделі, що дозволяє використовувати результати сценаріїв розвитку економіки з врахуванням динаміки змін характеру глобалізації, появи нової технологічної хвилі (спостерігається підвищення ролі інновацій у соціально – економічному розвитку), зростає роль і значення людського фактору у процесах формування фінансової безпеки аграрних формувань. Дана концепція формування стану фінансової безпеки передбачає розрахунок комплексної оцінки конкурентних переваг на основі високого рівня стабільності фінансової безпеки аграрного формування.

Ключові слова: фінансова безпека, методологія, ризик, концепція, стабільність, загроза.

Постановка проблеми. В сучасних умовах функціонування національної та світової економік зростають ризики та невизначеність діяльності суб'єктів господарювання різних видів економічної діяльності, зокрема і аграрного сектору. У зв'язку з цим, однією з ключових проблем сучасного етапу розвитку суб'єктів господарювання АПК постає підвищення їх фінансової безпеки, як одного із важливих напрямів забезпечення продовольчої безпеки країни.

Розв'язання проблем фінансової безпеки зумовлене стрімкими змінами в житті України, необхідністю зайняти гідне місце в міжнародному співтоваристві, потребами адекватного реагування на загрози різних рівнів. Практично в усьому світі, а також в Україні спостерігаються негативні наслідки фінансової кризи, яка зумовила суттєве зниження попиту на промислову продукцію, насамперед галузей металургії, машинобудування, хімічної та легкої промисловості. Загальна обстановка у світі ще не досягла такого стану стабільності, щоб зміцнення безпеки не розглядати як одну з головних передумов подальшого розвитку країни, що вимагає від науковців дослідження теоретико – методичних та практичних аспектів фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За ринкових умов господарювання фінанси є рушієм будь – якої економічної системи, тому на думку Н.Й. Реверчук, саме фінансова безпека є провідною й вирішальною, адже являє собою засіб захисту від можливих фінансових витрат і попередження банкрутства підприємства, досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів [5].

Фінансова безпека суб'єктів господарювання є достатньо складною економічною категорією, і, незважаючи на відносну новизну дослідження фінансової безпеки, як окремого об'єкта значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ формування та використання фінансової безпеки зробили видатні вчені О.І. Барановський, І.А. Бланк, К.С. Горячева, О.Є. Гудзь, О.В. Гривківська, Т.Ю. Загорельська, А.О. Єліфанов, М.М. Єрмошенко, В.П. Синчак, С.І. Ткаченко та ін. Їхні фундаментальні ідеї, концепції, висновки та пропозиції збагатили економічну науку, сформували базис та окреслили подальші орієнтири вивчення проблеми.

Значний доробок до обґрунтування суті фінансової безпеки та її методологічного забезпечення належить О.І. Барановському [1]. Так, у його монографії поняття «фінансова безпека підприємств» є синтезованим, інтегрує у собі важливі характеристики категорій «економічна безпека підприємства» та «фінансова безпека підприємства». Ці категорії досить глибоко розглядаються в сучасній літературі, що дозволяє використовувати їх теоретичну основу і методологічний апарат при дослідженні важливих змістовних характеристик поняття «фінансова безпека підприємства» як об'єкта управління.

Поняття фінансової безпеки підприємства в найбільш загальному вигляді сформулював професор І.А. Бланк таким чином: «фінансова безпека підприємства є кількісно і якісно детермінованим рівнем його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних, збалансованих інтересів від проідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого росту в даному і перспективному періоді» [2].

В умовах сучасної економічної кризи в Україні, коли досить велика кількість суб'єктів господарювання опинилася в скрутному становищі, маючи досить велику проблему неплатежів, погіршення ліквідної позиції та фінансового стану, а іноді й реальної загрози банкрутства, авторська позиція щодо розуміння фінансової безпеки суб'єктів господарювання є наступною – це система стратегічних і тактичних заходів та інструментів фінансового забезпечення збалансованого розвитку шляхом мобілізації фінансових ресурсів для стійкого розширеного відтворення суб'єктів господарювання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на багатоаспектність та циклічність проблеми, варто відзначити, що нині існує брак достеменно сформованих методичних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки, а саме оцінки рівня капіталізації аграрних формувань як процесу зростання його ринкової вартості, яка визначається величиною матеріальних і нематеріальних активів, наявних та очікуваних доходів.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування методичних підходів до визначення

загрози фінансової безпеки аграрних формувань, що дає можливість своєчасно виявити й усунути недоліки у фінансовій діяльності і знаходити резерви поліпшення фінансового стану підприємств.

Виклад основного матеріалу. В науковій літературі існує велика кількість показників, які дозволяють визначити рівень фінансової безпеки. Оцінка фінансової безпеки передбачає, перш за все, визначення фінансового стану суб'єкта господарювання. Фінансовий стан оцінюється на основі показників,

які відображають фінансово-господарську діяльність, наявність, розміщення, використання та рух ресурсів підприємства [4, с. 346].

Нами розроблена економіко-організаційна модель забезпечення фінансової безпеки аграрного формування у вигляді блок-схеми, що в умовах взаємодії стану економічних відносин, наявних організаційних зв'язків і їх впливу на внутрішні і зовнішні фактори забезпечує використання матеріальних і інформаційних ресурсів, які контролюють фінансову стійкість в умовах їх фінансово-комерційної діяльності (рис. 1).

Застосування розробленої економіко-організаційної моделі створює необхідні умови для забезпечення стійкості фінансового стану аграрного формування, а також дає можливість виявляти фактори, що впливають на стійкість економічної системи в умовах глобалізації економіки, здійснювати диверсифікацію слідувачими шляхами, зокрема через внутрішній ринок капіталів, завдяки реструктуризації аграрного формування, передачі специфічних ресурсів управління (корпоративної культури) між стратегічними зонами господарювання.

Головною метою застосування розробленої моделі є вчасно виявляти й усувати недоліки у фінансовій діяльності і знаходити резерви поліпшення фінансового стану і його платоспроможності.

Для комплексної оцінки фінансової безпеки аграрного формування здійснюється комплексний моніторинг стандартів управління, в першу чергу, оцінюється система взаємодії між керівництвом аграрного формування, радою директорів, акціонерами і іншими фінансово зацікавленими особами.

Систематизація і узагальнення аналітичної інформації по оцінці якості корпоративного управління знаходить віддзеркалення у відповідних рейтингах.

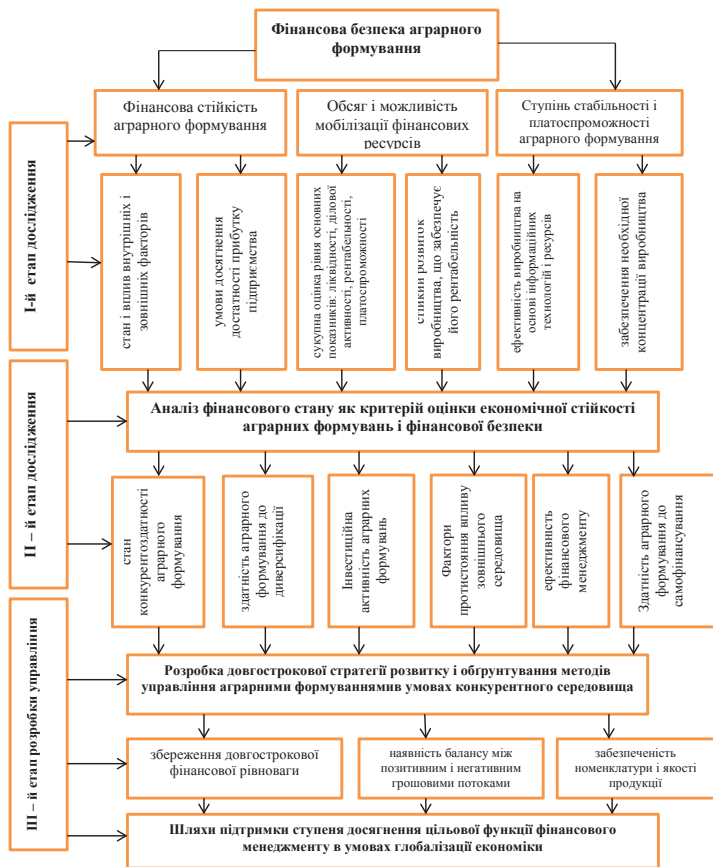
Нами розроблена концепція моделювання процесів функціонування аграрного формування на сучасному етапі, яка відрізняється від існуючих (рис. 2):

- за використанням експертної системи [1] підтримки управлінських рішень, стратегічного управління і планування;
- впровадження динамічної моделі оптимального розподілу і використання ресурсів в системі економіко-фінансових вимог [5];
- системи оцінки наслідків прийнятих рішень в умовах невизначеності і ризику.

Розроблена концепція моделювання процесів формування аграрних формувань демонструє новий підхід до розвитку економіки корпорацій на основі взаємодії моделей оптимізації виробничої програми аграрних формувань і моделей управління з метою досягнення прямого і синергічного економічного ефекту, в процесі господарювання.

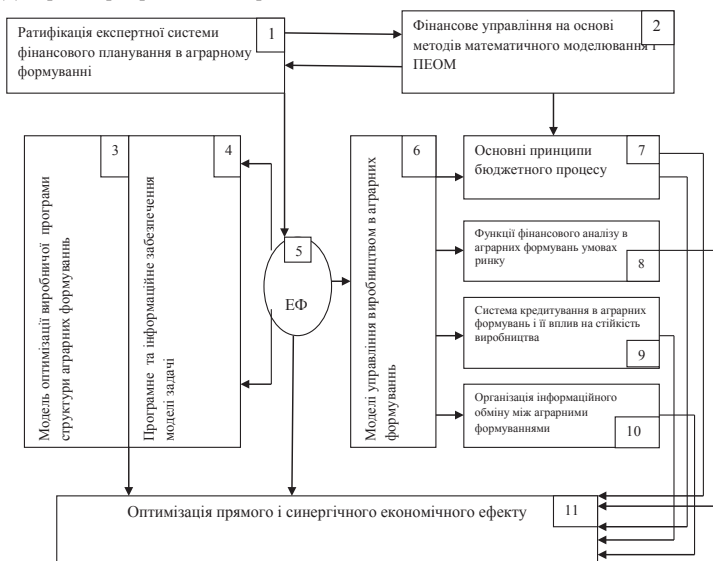
За таких умов ефективність фінансового управління забезпечується втіленням розроблених принципів бюджетного процесу, функціями фінансового аналізу, системі кредитування, направленою на збереження стійкості виробництва і підтримкою інформаційного обміну між аграрними формуваннями.

Оптимізаційні програми використання фінансових ресурсів і виробництва продукції є новим видом управління виробництва аграрних формувань, а також підприємств

Рис. 1. Економіко-організаційна модель забезпечення фінансової безпеки аграрних формувань

Джерело: розробка автора

Рис. 2. Концепція моделювання процесів функціонування аграрних формувань

Джерело: розробка автора на основі вивчення стану моделювання процесів корпоративної діяльності підприємств

малого і середнього бізнесу, а методи програмування виробництва є методичною основою створення якісно нової системи менеджменту – ресурсберігаючої системи оптимального управління [6].

На основі теоретичних досліджень, нами також розроблено концепцію формування і функціонування стану фінансової безпеки аграрних формувань як основи безпеки суб'єкта господарювання в умовах збереження наявного виробничого потенціалу.

Концепція формування і функціонування стану фінансової безпеки аграрних формувань розроблено на основі економіко – організаційної моделі, що дозволяє використовувати результати сценаріїв розвитку економіки з врахуванням динаміки змін характеру глобалізації, появи нової технологічної хвилі (спостерігається підвищення ролі інновацій у соціально – економічному розвитку), зростає роль і значення людського фактору у процесах формування фінансової безпеки аграрних формувань.

Реалізація даного підходу дає можливість аграрному формуванню протистояти впливу зовнішнього середовища на основі прийняття ефективних рішень в області виробництва, фінансового і маркетингового менеджменту, дозволяють отримувати прибуток і здійснювати розширене відтворення, здатність акумулювати фінансові ресурси в умовах техногенного забезпеченого відтворювального циклу.

Теоретичною основою концепції фінансової безпеки аграрних формувань є системний підхід та інституціональні вимоги, які застосовуються як для оцінки сучасного стану (аналіз систем), так і для комплексної оцінки фінансової безпеки на перспективу з врахуванням ступеня розвитку внутрішнього стану виробничого потенціалу, масштабів зовнішньо-економічної діяльності підприємств і ділової активності підприємств і населення (синтез систем).

Такий підхід дає можливість виділити основні тактичні і стратегічні рішення, які направлені на досягнення стійкого рівня фінансової безпеки, своєчасно передбачає нові розуміння механізмів ринку як стратегічні елементи в конкурентних можливостях підприємств, нові організаційні структури і нові технологічні можливості, обумовлені збереженням і ефективним використанням наявного виробничого потенціалу.

Алгоритм реалізації (послідовність дій) окремих напрямків формування і функціонування концепції фінансової безпеки аграрних формувань має вигляд (рис. 3).

Основна ідея концепції фінансової безпеки аграрного формування заключається в тому, що

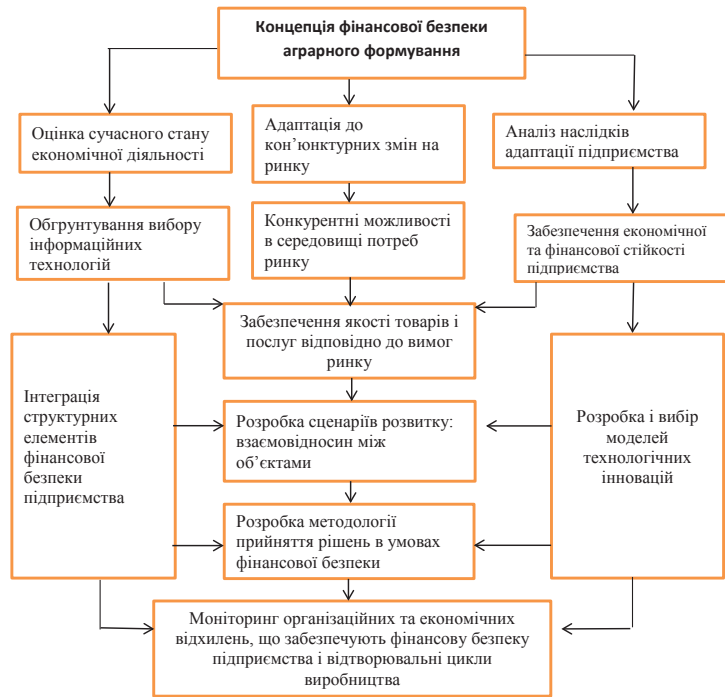

Рис. 3. Алгоритм реалізації окремих напрямків концепції фінансової безпеки аграрного формування

Джерело: розробка автора

запропоновано поглиблений і розширений зміст концептуального поняття «концепція фінансової безпеки аграрного формування», до складу якого включені ряд методичних положень, що забезпечують стійкість фінансової безпеки в умовах фінансового стану економічної безпеки суб'єктів господарювання, враховують можливості інформаційних технологій, інтегральну ефективність капіталів і ресурсів, тенденції переорієнтації підприємств на задоволення потреб ринку.

Висновки і пропозиції. Концепція формування і функціонування стану фінансової безпеки аграрних формувань розроблена на основі економіко – організаційної моделі, що дозволяє використовувати результати сценаріїв розвитку економіки з врахуванням динаміки змін характеру глобалізації, появи нової технологічної хвилі (спостерігається підвищення ролі інновацій у соціально – економічному розвитку), зростає роль і значення людського фактору у процесах формування фінансової безпеки аграрних формувань. Розроблена концепція формування стану фінансової безпеки передбачає розрахунок комплексної оцінки конкурентних переваг на основі високого рівня стабільності фінансової безпеки аграрного формування.

Список літератури:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія / О.І. Барановський. Інститут економічного прогнозування – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
2. Бланк І.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / Бланк И.А. – К.: Эльга, Ника – Центр, 2004. – 784 с.
3. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства: [Монографія] / О.В. Гривківська – Тернопіль: Астон, 2012. – 340 с.
4. Портнова Г.О., Антоненко В.М. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 345-355.
5. Реверчук Н.І. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: Монографія. – Львів: ЛБІНБУ, 2004. – 175 с.
6. Скрипка А.Г. Программирование производства – новый уровень управления. Сб.науч. трудов. Совершенствование организации и повышение эффективности в условиях хозрасчета. – Киев, УСХА, 1991. – С. 59-64.

Давиденко Н.Н.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ УГРОЗЫ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ АГРАРНЫХ ФОРМИРОВАНИЙ

Аннотация

Исследованы теоретические аспекты финансовой безопасности аграрных формирований. Обоснованы методологические подходы к определению угроз финансовой безопасности аграрных формирований, что дает возможность своевременно выявить и устранить недостатки в финансовой деятельности и находить резервы улучшения финансового состояния предприятий. Разработаны методологические подходы к оценке уровня финансовой безопасности, а именно анализа финансового состояния и капитализации аграрных формирований как процесса роста его рыночной стоимости, которая определяется величиной материальных и нематериальных активов, имеющихся и ожидаемых доходов. Разработана концепция формирования и функционирования состояния финансовой безопасности аграрных формирований в системе корпоративного управления как основы безопасности предприятия в условиях сохранения имеющегося производственного потенциала. Концепция формирования и функционирования состояния финансовой безопасности аграрных формирований разработана на основе экономико – организационной модели, что позволяет использовать результаты сценариев развития экономики с учетом динамики изменений характера глобализации, появления новой технологической волны (наблюдается повышение роли инноваций в социально – экономическом развитии), возрастает роль и значение человеческого фактора в процессах формирования финансовой безопасности аграрных формирований. Разработана концепция формирования состояния финансовой безопасности предусматривает расчет комплексной оценки конкурентных преимуществ на основе высокого уровня стабильности финансовой безопасности аграрного формирования.

Ключевые слова: финансовая безопасность, методология, риск, концепция, стабильность, угроза.

Davydenko N.M.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THREATS OF FINANCIAL SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Summary

The theoretical aspects of financial security agrarian formations. Methodological approaches to the definition of financial security threats agrarian formations that enables timely detect and eliminate deficiencies in financial activities and find the reserves to improve the financial situation of enterprises. Methodological approaches to the evaluation of financial security, such as analysis of financial condition and capitalization of agrarian formations as a process of growth of its market value, which is determined by the tangible and intangible assets, current and expected income. The concept of formation and functioning of the financial security of agricultural units in corporate governance as the basis of security entity while preserving existing productive capacity. Concept formation and functioning of the financial security of agricultural units developed on the basis of economic – organizational model that allows the results of economic development scenarios, taking into account the dynamics of changes in the nature of globalization, the emergence of new technological wave (an increase of the role of innovation in socio – economic development), the role and importance of human factors in the formation of financial security agrarian formations. The concept of formation of the financial security involves the calculation of comprehensive assessment of competitive advantages through high stability of the financial security of agricultural units.

Keywords: financial security, methodology, risk, concept, stability, threat.